

تاریخچہ مکاتب طبے و پزنتکے

محمد مہدی حکیمی

اباذر احمدی

حجت اللہ امینی

www.ketab.ir

سر شناسه : حکیمی، محمد مهدی، ۱۳۶۲ -

عنوان و نام پدید آور : تاریخچه مکاتب طبی و پزشکی / محمد مهدی حکیمی، اباذر احمدی، حجت الله امینی.

مشخصات نشر : تهران: انتشارات هوپار، ۱۳۹۴.

مشخصات ظاهری : ۲۴۱ ص.

شابک : ۲۰۰۰۰ ریال: ۳-۶-۹۵۷۷۱-۶۰۰-۹۷۸

و رعیت فهرست نویسی: فیبا

موضوع : پزشکی -- تاریخ

موضوع : پزشکی اسلامی

موضوع : پزشکی سنتی

شناسه افزوده : احمدی، اباذر، ۱۳۵۹ -

شناسه افزوده : امینی، حجت الله، ۱۳۶۷ -

رده بندی کنگره : ۲۲/۳۹۴: R۱۳۱/ح

رده بندی دیوئی : ۵۱/۹

شماره کتابشناسی ملی : ۲۱۵۱۲۴۴

تاریخچه مکاتب طبی و پزشکی

تألیف: محمد مهدی حکیمی - اباذر احمدی - حجت الله امینی

ویراستار علمی: فاطمه پاییزی

نوبت چاپ: اول، زمستان ۹۴

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

قیمت: ۲۰۰۰۰ تومان

ISBN: 978-600-95771-0-0

9 786009 577170

شابک: ۲۰۰۰۰-۹۵۷۷۱-۶-۳-۹۷۸

دفتر انتشارات:

تهران، فلکه اول صادقیه، خیابان گلناز جنوبی، کوچه ۲۵ غربی، پلاک ۱۹.

تلفن: ۰۹۱۲۶۳۳۸۴۱۳

فهرست مطالب

عناوین	صفحه
دیباچه.....	۶۱
فصل اول: طب قدیم	
مقدمه.....	۱۶
جایگاه طب در زندگی بشر.....	۱۷
سرورت پرداختن به طب قدیم.....	۱۹
طب انبیا.....	۲۱
حکیم.....	۲۲
طیب.....	۲۲
ظهور طب و پزشکی.....	۲۶
طب و درمان در تمدن شری.....	۲۸
مدون علم طب.....	۲۸
طب در ایران باستان.....	۲۹
طب یونان باستان.....	۳۲
طب در بین النهرین.....	۳۵
طب مصر باستان.....	۳۶
طب هندی و چینی.....	۳۸
فصل دوم: طب اسلامی	
مقدمه.....	۴۴
جایگاه دانش پزشکی در دین اسلام.....	۴۶
جایگاه طب اسلامی.....	۴۸

- مفهوم والای طب اسلامی ۵۰
- مراحل رشد طب اسلامی ۵۴
- طب در صدر اسلام و دوران خلافت بنی امیه ۵۸
- طب در دوران خلفای عباسی ۶۴
- الف) تأثیر جندی شاپور ۶۵
- ب) نهست ترجمه ۶۶
- گذشته ی پرافتخار طب در بلاد اسلامی ۶۹
- ۱- بیمارستانی اسلامی ۷۰
- ۲- شک، بند و جراحی استخوان ۷۲
- ۳- جراحی - موم و تصبصی ۷۲
- مبانی و اصول تغذیه در طب اسلامی و طب سنتی ۷۶
۱. آداب غذا خوردن ۷۸
۲. منافع و مضائر گرسنگی و تشنگی ۷۹
۳. غذاهایی که نباید با هم خورده شوند ۷۹
۴. تقسیم بندی خوص غذاها بر اساس مزه آنها ۸۰
- ۱- غذای شیرین ۸۰
- ۲- غذای ترش ۸۱
- ۳- غذای شور ۸۱
- ۴- غذای تلخ ۸۱
- ۵- غذای تند و تیز ۸۲
- ۶- غذای بی مزه ۸۲
- ۷- غذای چربی ۸۲

۵. قانون کلی راجع حرکت قبل و بعد از غذا ۸۲
۶. رابطه خواب با غذا ۸۵
۷. زمانی که نوشیدن آب مضر است ۸۶
- طب قرآنی ۸۷
- ۱) قرآن خود را وسیله ی شفا معرفی می کند ۸۷
- ۲) احادیثی که به شفا بودن قرآن اشاره می کنند ۸۸
- * بهات پیرامون طب اسلامی ۹۳

فصل سوم: طب ایرانی

- مقدمه ۱۰۲
- ماهیت طب سنتی ۱۰۴
- تفاوت طب ایران و طب اسلامی ۱۰۴
- طب طبیعی یا گیاهی ۱۰۵
- محمد ابن زکریای رازی ۱۰۹
- شیخ الرئیس بوعلی سینا ۱۱۵
- رابطه طب سنتی ایران و طب یونانی ۱۲۲
- نفوذ و حاکمیت طب رایج در ایران ۱۳۴
- معرفی برخی کتب ۱۴۵
۱. الحاوی الکبیر فی الطب ۱۴۵
۲. قانون ۱۴۶
۳. ذخیره خوارزمشاهی ۱۴۷
- اهمیت و جایگاه طب ایرانی ۱۴۹
- روش های درمانی طب ایرانی ۱۵۱

۱. داروهای گیاهی ۱۵۱
 ۲. حجامت ۱۵۲
 ۳. ماساژ و رگ گیری ۱۵۲
 ۴. روغن مالی ۱۵۳
 ۵. تغذیه ۱۵۳
 ۶. زالو ۱۵۳
 ۷. زنبور عسل (نحل) ۱۵۴
 ۸. باکسازي ۱۵۴
 ۹. فصد رگ (دن) ۱۵۴
 ۱۰. دعا درمانی و ذکر درمانی ۱۵۵
 ۱۱. مراقبتهای زنانسی و زائمانی ۱۵۵
 ۱۲. حمام درمانی و نور ۱۵۵
 ۱۳. رفتار درمانی ۱۵۶
 ۱۴. استفاده غیر خوراکی از حیوانات دیگر ۱۵۶
- فصل پانجم: طب فلبی
- مقدمه ۱۵۸
 - رابطه تمدن اسلامی و پزشکی جدید ۱۶۰
 - گسترش طب سنتی ایران در اروپا ۱۶۱
 - رابطه درمان، پزشکی و علم ۱۶۸
 - وضعیت اروپا در عصر تمدن اسلامی ۱۷۰
 - طب شیمیایی در اروپا ۱۷۵
 - سرقت های علمی اروپاییان ۱۸۵

۱۸۷	۱- شکسته بندی و جراحی استخوان
۱۸۷	۲- ارتباط گواتر و انگزوفتالمی (بیرون زدگی چشم)
۱۸۸	۳- گردش خون قلبی ریوی
۱۸۹	۴- قانون سوراخ کور
۱۹۰	۵- بیماری هاییت
۱۹۱	۶- واکسیناسیون
۱۹۳	۷- دستکاری کتب دانشمندان اسلامی
۱۹۳	۸- طبقه بندی و درمان بیماری های روانی
۱۹۵	۹- زگی (بیل زدن)
۱۹۶	۱۰- لوله های فلزی
۱۹۷	۱۱- هوا درمانی
۱۹۸	۱۲- سرکه و خواص درمانی آن
	فصل نهم
۲۰۲	مقدمه
۲۰۵	طب مکمل (طب سنتی)
۲۱۰	طب جامع (فراگیر)
۲۱۳	طب کل نگر (کل گرا)
۲۱۵	طب طبیعی
۲۱۵	طب سنتی
۲۱۶	طب بومی
۲۱۶	طب حاشیه
۲۱۷	گسترده گی روش های طبی

۱. درمان های فیزیکی و حرکتی و انواع ماساژ ها ۲۱۷
۲. درمان های ذهنی ۲۱۷
۳. درمان های طبیعی با استفاده از ابزار و مواد مختلف طبیعی ۲۱۸
- چه باید کرد؟ ۲۲۰
- دشمن اصلی مکاتب طب طبیعی ۲۲۲
- چالشی جدید در داروهای شیمیایی ۲۲۲
- بهترین مسیر سلامتی ۲۲۳
- مفایده اجمالی مکاتب طبی ۲۲۵
- ارائه راه کار ۲۲۵
- در جستجوی طب سبویز (طب متعالی) ۲۲۸
- منابع ۲۳۵
- منابع اینترنتی ۲۳۸

ن وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ

سوره القلم - آیه (۱)

«علم برود کواست: علم دین و علم دین، حیات روح برسد علم دین و حیات جسم برسد علم دین است و بدان که دین بر جسد شرافت دارد و که ری دین از کمدای بدن لازم تر است»

حضرت امیرالمؤمنین علی علیه السلام

امروزه با پیشرفت دانش، معرفت بشری، صنعت و تکنولوژی، سلامتی و تغذیه انسان نیز دستخوش تغییرات بزرگی شده است. در این میان مهمترین مسئله این است که انسان ها در زمینه ابعاد مختلف سلامتی و نوع تغذیه غفلت می کنند و تنها چیزی که برایشان اهمیت ندارد، پیوند صحیح رسیدن به سلامتی و نوع و کیفیت مطلوب تغذیه است؛ در حالی است که باید مهمترین و حیاتی ترین مسئله آنان سلامتی و تغذیه سالم باشد. سلامتی به ناط انسان به نوع غذای او بستگی دارد و تلاش برای سلامتی انسان و پیشگیری از بیماری های مختلف باید مقدم بر درمان باشد. تمام موجوداتی که در این عالم زیست وجود دارند نیازمند روش های حفظ سلامتی و غذای سالم هستند و برای ادامه زندگی و بقای خود از غذاهایی که خداوند متعال برایشان مقرر کرده است، تغذیه می

^۱ قال علی علیه السلام: «العلم علما، علم الادیان و علم الأبدان فبعلم الادیان حیاة النفوس و بعلم الأبدان حیاة الأجساد و اعلم ان الادیان اشرف من الأبدان و حراصة الادیان اوجب من حراصة الأبدان» (الحکم الزاهرة با ترجمه انصاری، ص ۴۹).

کنند. هیچ موجودی بر خلاف فطرت خود غذا نمی خورد و اگر غذای تعیین شده برای او در دسترس نباشد از بین خواهد رفت. در این میان خداوند موجودی به نام انسان خلق کرده و او را اشرف مخلوقات نامیده و غذای او را از بهترین ها تعیین کرده است. اگر اندکی در حقیقت غذای انسان و آن چیزی که خداوند برای او مقرر کرده است دقیق شویم شگفت زده خواهیم شد خداوند تعالی غذای انسان را در گیاه می داند و در این مورد به انسان امر می کند غذایی که می خوردی بنگر، زیرا اصل وجود هر انسانی به تغذیه او وابسته است. نوع غذایی که فرد تناول می کند شخصیت وجودی او را می سازد مثل معروفی است که می گویند: «چ می خوری تا بگویم کیستی؟»

غذای پاک در روح و روان انسان تأثیر به سزایی دارد (سوره مبارکه عبس آیات ۲۴ تا ۳۲). خداوند کرم در قرآن مجید پیامبر گرامی خویش را مورد خطاب قرار می دهد و به او چنین می گوید ای پیامبر از غذاهای پاک تناول کن تا عمل صالح داشته باشی (سوره مؤمنون آیه ۵۱) یا در سوره دیگر می فرماید با خوردن این نوع غذاها انسان فاسق خواهد شد (سوره انعام آیه ۱۴۵). بنابراین با دقت در غذای روزانه می توان از - علم روح روان سالم برخوردار شد. از بدو خلقت بشریت، انسان از هنگام هیوط - رحمت ادم علیه السلام از جنت، همواره با دو مسئله عمده بیماری و درمان روبرو بوده. در آن زمان با علم انبیاء و تجربیات و تحقیقات انسانها، صدها شیوه و روش گوناگون برای مداوا بیماران به کار برده شده است. تعدادی از این روش ها که در حال حاضر در ایران توسط پزشکان به کار می رود به عنوان راه های درمان طبیعی (بادکش، حجامت، زالو، فصد، استفاده از گیاهان دارویی و داروهای گیاهی و غیره) است. یکی از ارکان مهم پیشرفت برخورداری از خدمات سلامتی درمانی با هدف

حفظ، ارتقاء و تامین سلامت افراد هر جامعه است. در اصول سوم، بیست و نهم چهل و سوم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران نیز به ضرورت تامین سلامت و درمان به عنوان نیازهای اساسی مردم تاکید شده است، زیرا سلامت افراد جامعه وسیله ای برای تکامل انسان است.

خوشبختانه افکاربیداری علی رغم عوارض زیاد سوء، ناشی از مصرف های بیهوشانه داروهای شیمیایی و همچنین جراحی ها در قرن حاضر، به این نتیجه رسیده و مجدداً علوم پزشکی توانسته در دهه اخیر رویکردی به پیشگیری و بهداشت سلامت یا طب اسلامی و سنتی (با رعایت اصول و هماهنگی و متناسب اخلاط، طبع، مزاج و مصرف گیاهان داروهای مفید) داشته باشد.

آنچه در این نوشتار بیان خواهد شد، اشاره مختصر به تاریخچه و برخی دیدگاه ها و مبانی مکاتب طب قدیم (قبل از اسلام)، طب اسلامی (طب مسلمانان از صدر اسلام)، طب ایرانی و طب در دنیای غرب است و در پایان نیز به بررسی، تحلیل و ارائه وضعیت طب سنتی در آینده خواهیم پرداخت. امید است با نگاهی عمیق تر به مسئله سلامتی بتوانیم گامی هر چند کوچک در جهت رشد و تعالی همه جانبه انسان و جامعه بشری برداریم.

در پایان این بخش از موسسه «حکیم طب سنت» - اساتید ارجمند آقایان دکتر رضا منتظر و اسد حکیمی که از نظرات و تجربیات عالمانه و علمی ایشان در تهیه و تنظیم مطالب استفاده شده است، کمال تشکر و قدردانی را داریم.